

Inspektion hos Överförmyndarnämnden i Gävle kommun 2021

Närvarande: Eva Hagström överförmyndarhandläggare, Britt-Marie Hellstrand administratör, Eva Jönsson överförmyndarhandläggare, Agnes Kasem överförmyndarhandläggare, Liselott Ljungkvist granskare, Marta Morreale administratör, Stefan Robertsson överförmyndarhandläggare, Susanne Rossander granskare, Annika Thunström överförmyndarhandläggare, Anna Åkerdahl administratör, Henrik Sjöo enhetschef, samt Helle Bryn-Jensen, Ulrika Andersdotter och Anna-Karin Alm jurister på länsstyrelsen i Dalarna.

1. Föregående inspektionsprotokoll

Föregående års inspektion genomfördes på ett coronasäkert sätt genom att länsstyrelsen inhämtade kopior av ett antal slumpmässigt utvalda akter. Därefter har en avstämning ägt rum via länk. Under inspektionen granskades totalt 17 akter. Tio avsåg godmanskap, fem avsåg förvaltarskap och två avsåg förmynderskap. Av dessa akter granskades elva utan anmärkning. Övriga akter har överförmyndarenheten lämnat återkoppling om. Sedan förra årets inspektion har handläggningssystemet bytts ut, vilket inledningsvis ledde till en del inkörsproblem såsom dagboksradar utan text. I längden förväntas det nya handläggningssystemet leda till förbättringar och underlätta arbetet för överförmyndarenheten, bland annat genom att det finns färdiga checklistor att följa.

2. Överförmyndarens verksamhet

2.1 Allmänt om verksamheten

Överförmyndarnämndens förvaltning består av överförmyndarenheten som ligger under den administrativa avdelningen inom sektorn Styrning och stöd. Vid inspektionstillfället arbetade tio personer på överförmyndarenheten. Enhetschef 1 årsarbetskraft, handläggare 4,8 årsarbetskrafter, administratörer 2,25 årsarbetskrafter och granskare 2 årsarbetskrafter. Resurserna bedöms vara tillräckliga.

Sedan förra årets inspektion har delegationsordningen uppdaterats. Länsstyrelsen har tagit del av delegationsordningen och har inget att

anmärka på. Det har också tagits fram riktlinjer för granskning och satts upp mål för granskningen samt utarbetats en plan för avvikelshantering. I övrigt har det sedan förra inspektionen skett ett byte av nämndsordförande i överförmyndarnämnden.

2.2 Verksamheten i siffror

Gävle kommun har drygt 100 000 invånare. Av dessa har 930 vuxna personer en förordnad ställföreträdare, vilket är lägre än riksgenomsnittet. Av dessa har 193 personer en förvaltare vilket motsvarar cirka 14,3 % av ställföreträderskapen, något som är högre än riksgenomsnittet på cirka 10,6 %. Kommunernas totalkostnad per ställföreträderskap är 11 394 kr, vilket är betydligt högre än riksgenomsnittet på 8696 kr. Totalkostnaden per kommuninvånare är 149 kr. Överförmyndarnämnden betalar 46 % av arvodena, vilket stämmer överens med hur fördelningen ser ut i riket i övrigt, där kommunerna i genomsnittet betalar 43 % av arvodena.

2.3 Granskning av årsräkningar

Granskningen av årsräkningar pågår fortfarande vid inspektionstillfället den 20 oktober 2021 och beräknas vara klar vecka 47. Av årsräkningarna som har skickats in har 80 % inkommit i rätt tid. Totalt har 163 påminnelser om att inkomma med årsräkningar skickats till ställföreträdare. Det har inte lämnats några vitesförelägganden.

Av alla årsräkningar som har granskats har det vid sex tillfällen föranlett anmärkningar enligt 16 kap. 5 § föräldrabalk (1949:381) (föräldrabalken). I två fall har ställföreträdaren lagt ut av egna medel för huvudmannen, försatt huvudmannen i skuld och betalat tillbaka pengar till sig själv i strid med 12 kap. 8 § föräldrabalken.

2.4 Ställföreträdarnas lämplighet och årlig omprövning av förvaltarskap

Prövning av ställföreträdares lämplighet görs genom en kontroll av register hos Kronofogdemyndigheten och socialnämnden och av belastningsregistret. Vid behov kontaktas också överförmyndare i andra kommuner. Det genomförs också återkommande kontroller av befintliga ställföreträdare. En gång per år görs förnyade registerkontroller. Nya ställföreträdare erbjuds en kurs med sex kurstillfällen om ca två timmar i samarbete med studieförbundet vuxenskolan. Vid ett av tillfällena medverkar handläggare från överförmyndarenheten. Ställföreträdarna erbjuds också en bok som ett alternativ till att medverka på kursen. Överförmyndarenheten håller

dessutom årligen utbildningar i redovisning för ställföreträdare inför inlämnandet av årsräkningar.

Under årets inspektion lyfte länsstyrelsen särskilt frågan om omprövning av förvaltarskap. Överförmyndarnämnden i Gävle kommun har en något högre andel förvaltarskap än riksgenomsnittet. Överförmyndarenheten har meddelat att den årliga omprövningen av förvaltarskap genomförs på årsdagen för anordnandet. Framöver är det tänkt att omprövningen av förvaltarskap istället ska genomföras vid ett och samma tillfälle under hösten. Omprövningen går till på så sätt att en svarsenkät skickas till förvaltaren. När denne har svarat eller svarstiden har gått ut går en handläggare igenom svaren tillsammans med tidigare handlingar i akten och gör en bedömning om mer utredning behöver inhämtas, om det ska ansökas om upphörande av förvaltarskapet eller om förvaltarskapet ska kvarstå.

I samband med aktgranskningen noterade länsstyrelsen brister avseende omprövningen av förvaltarskap. Det läggs stor vikt på ställföreträdarens utsago om förvaltarskapet ska bestå eller inte och någon ytterligare prövning görs sällan från överförmyndarens sida. Länsstyrelsen rekommenderar överförmyndaren att se över rutinerna för omprövningen av förvaltarskap.

3. Aktförvaring

Överförmyndarenheten i Gävle har haft problem med platsbrist. Akterna förvaras i låsbara skåp i olika rum i Gävle rådhus där överförmyndarenheten har sin placering. Överförmyndarenheten verkar ha god ordning och kontroll över akterna trots att de inte är samlade på ett och samma ställe.

4. Granskning av akter

Under årets inspektion granskades 27 slumpvis utvalda akter. Åtta godmanskap, tio förvaltarskap och nio förmynderskap. Av de 27 akterna som granskades var tio utan anmärkning. Länsstyrelsens synpunkter på de resterande akterna redovisas nedan.

Utan anmärkning

Akt 3741	Förvaltarskap	Akt 10439	Godmanskap
Akt 8215	Förmynderskap	Akt 10556	Godmanskap
Akt 8606	Förvaltarskap	Akt 10669	Förmynderskap
Akt 8901	Förmynderskap	Akt 10777	Förmynderskap
Akt 10265	Förmynderskap	Akt 11042	Förmynderskap

Akt 4554 Godmanskap

Akten som har granskats är delad i två delar. Då endast den andra delen granskades av länsstyrelsen var det svårt att följa vad som hade hänt i ärendet och det hade underlättat om det fanns ett registerutdrag i del två av akten. I övrigt fanns onödiga post-it-lappar i akten.

Akt 5954 Godmanskap

Länsstyrelsen noterade att ingående och utgående balans mellan åren 2018 och 2020 inte stämmer överens. Dessutom har bankkonton redovisats i olika fält från år till år vilket gör det svårt att jämföra. Överförmyndarenheten har sedan inspektionen gått igenom räkenskaperna och ser inga problem med redovisningen i årsräkningarna som diskuterades under inspektionstillfället. I övrigt noterades post-it-lappar i akten som inte bör vara där.

Akt 7382 Godmanskap

Vid granskningen av akten upptäcktes ett antal icke-diarieförda handlingar, ett flertal post-it-lappar och en lös plastficka. I akten fanns ett beslut om byte av ställföreträdare med diarienummer 0, vilket inte ska vara möjligt. Det saknades också en begäran om entledigande av en ställföreträdare i akten. Överförmyndarenheten har återkopplat till länsstyrelsen och de kan inte besvara varför ett byte av ställföreträdare genomfördes 2014 utan en diarieförd ansökan om entledigande.

Länsstyrelsen noterade att det hade diarieförts två årsräkningar som avsåg samma år under olika diarienummer. Om en ny årsräkning diarieförs av överförmyndarenheten måste det framgå på den gamla årsräkningen att den har ersatts av en ny. I övrigt uppmärksammades en del skrivfel såsom ”medömning” och förkortningar såsom ”stf” och ”FB” utan att det har förklarats. Diarienummer 76 är en tjänsteanteckning där det endast står ”komplettering” och datum och namnet på administratören. Det måste framgå vad tjänsteanteckningen gäller.

Akt 9206 Godmanskap

Den senaste årsräkningen och årsredogörelsen som har kommit in avser kalenderåret 2018. Det finns ett arvodesbeslut som är daterat 2019-10-14. Därefter är det tomt i akten. Det framstår som att akten har ”glömts bort” vilket är allvarligt. Överförmyndarenheten har meddelat att de har valt att prioritera årsräkningarna för 2020 istället för 2019 för att inte behöva komma efter med 2020 också. Enheten har cirka 20 årsräkningar kvar från 2019 som behöver granskas. För detta får överförmyndarenheten allvarlig kritik från länsstyrelsen.

Ställföreträdaren har i realiteten haft möjlighet att lura huvudmannen på pengar under två års tid utan att överförmyndarenheten har haft kontroll på det. Överförmyndarenheten har meddelat att årsräkningarna från 2019 och 2020 har granskats efter inspektionen och att det inte fanns något att anmärka på.

Akt 9945 Godmanskap

Viss oordning i akten och en del post-it-lappar. I övrigt inget att anmärka på.

Akt 10511 Godmanskap

Det har inkommit en förteckning över huvudmannens tillgångar och skulder som inte är granskad eller antecknad på av överförmyndarenheten enligt 16 kap. 3-4 §§ föräldrabalken. Överförmyndarenheten har meddelat att förteckningen lämnades in 2018 och granskades samma år och att det inte fanns något som behövde åtgärdas.

Akt 5231 Förvaltarskap

Förvaltarskapet anordnades år 2001. Det finns ingenting som tyder på att förvaltarskapet ska kvarstå. Huvudmannen bor hos sin mor tillika förvaltare. Överförmyndarenheten kan behöva meddela socialtjänsten om huvudmannens situation för att säkra huvudmannens framtid. Överförmyndarenheten har efter inspektionen meddelat att en omprövning av förvaltarskapet pågår. I övrigt uppmärksammades del post it-lappar och gem i akten.

Akt 8187 Förvaltarskap

Det fanns hänvisningar till diarienummer som inte kunde återfinnas i akten. I akten fanns också en del post it-lappar som inte ska vara där. Enligt överförmyndarenheten rör hänvisningen till ett diarienummer som inte finns i akten en omprövning av förvaltarskap. Att det i akten har varit problem med felaktiga diarienummer beror enligt överförmyndarenheten på det tidigare ärendehanteringssystemet Wärna och det nuvarande ärendehanteringssystemet Provisum.

Akt 8551 Förvaltarskap

Akten är delad i två delar och del två var den som granskades av länsstyrelsen. I del två fanns ingen information om det ursprungliga förordnandet och inget dagboksblad. I övrigt var det oordning i akten i form av post it-lappar och diarienummer som ligger i fel ordning eller saknas.

Akt 8934 Förvaltarskap

Akten rör ett förvaltarskap för en huvudman som är född 1930. Det framgår av akten att det har inkommit uppgifter om att huvudmannen bor på ett demenshem och inte är tillräknelig längre. Huvudmannen utgör varken en fara för sig själv eller någon annan och förvaltarskapet bör därför kunna upphöra. Överförmyndarenheten bör därför överväga att göra en omprövning av förvaltarskapet.

I akten uppmärksammades post it-lappar och gem som används på fel sätt. Enligt överförmyndarenheten finns det en depå av akter som inte är sorterade. Användningen av programmet Provisum kommer dock att förbättra möjligheterna att få ordning i akterna.

Länsstyrelsen har också bett överförmyndaren att se över gränsen för hur mycket pengar som tillåts finnas på transaktionskontot.

Överförmyndaren har meddelat att gränsen normalt sett är cirka ett halvt prisbasbelopp. Överförmyndaren upplyser att i tillfällen då transaktionskontot innehåller signifikant mer än så skickas en kommentar till ställföreträdaren om att pengar som inte används för utbildning, uppehälle eller nytta i övrigt ska sättas in på bank och ge skälig avkastning i enlighet med 12 kap. 4 § föräldrabalken.

Länsstyrelsen rekommenderar att gränsen justeras till ett prisbasbelopp.

Akt 9102 Förvaltarskap

Det fanns många gem och plastfickor i akten. I årsredovisningarna i akten uppgick posten ”övriga utgifter” till mellan 15 000 och 20 000 kr utan att det framgår vad som ingår i övriga utgifter. Det gick inte att hitta dokumentation på att en omprövning av förvaltarskapet gjordes år 2018. Överförmyndarenheten har efter inspektionen meddelat att en omprövning av förvaltarskapet har inletts.

Akt 10324 Förvaltarskap

I akten återfanns en årsräkning från 2018 som inte är undertecknad. Överförmyndarenheten har efter inspektionen meddelat att den aktuella årsräkningen numera har granskats. Granskningen har gjorts på ett separat granskningsprotokoll som har tillförts årsräkningen och finns i akten.

Akt 10556 Förvaltarskap

Överförmyndarenheten har skickat tillbaka en årsräkning till ställföreträdaren och en ny årsräkning har kommit in utan att någon korrigerings har skett på den gamla. Det måste framgå vilken

årsräkning som är gällande och att den gamla årsräkningen är ersatt av en ny. Det uppmärksammades att överförmyndarenheten har med en standardformulering gällande skadestånd som för länsstyrelsen framstår som obegriplig. Skrivelsen måste omformuleras så att den blir begriplig för medborgarna.

I övrigt var det viss oordning i akten. Diarienummer 8, 33 och 35 saknas i akten. Det fanns två registerutdrag i akten som var helt identiska. På den ena står det ”aktens ex”. Endast handlingar som tillför akten något ska diarieföras, varför det inte behövs ett ”aktens ex” när det redan finns en identisk handling i akten.

Akt 10885 Förvaltarskap

Det saknades en sluträkning som skulle ha inkommit i maj 2021. Överförmyndarenheten har meddelat att de har mottagit årsräkning och sluträkning, men att handlingarna inte har tillförts akten eftersom granskning fortfarande pågår.

Akt 11191 Förmyndarskap

Ärendet har flyttats över från Uppsala kommun till Gävle kommun. Det finns bara två dokument i akten, diarienummer 1 som visar att ärendet har överflyttats och diarienummer 4 som visar att det har fattats ett beslut om redovisningsbefrielse, vilket medför att akten blir svår att granska.

Akt 10591 Förmyndarskap

Av cirka ett dussin handlingar i akten är endast två diarieförda. Det har kommit in en begäran om uttag från ett konto med överförmyndarspär. Överförmyndarnämnden har begärt in upplysningar om kontot från både banken och föräldrarna. Det medför bara onödigt dubbelarbete. Vid återkoppling från överförmyndarenheten framkommer det att de icke-diarieförda handlingarna tillhör diarienummer 1 som avser en ansökan och har nu sammanfogats med den handlingen.

Akt 11198 Förmyndarskap

En tillgångsförteckning har inte inkommit i tid, inte heller efter påminnelser från överförmyndarenheten. Överförmyndarenheten har efter inspektionen meddelat att tillgångsförteckningen har inkommit efter många uppmaningar. En stor betalning har gjorts till ett spärrat konto i den underåriges namn och förmyndarna får redovisa det spärrade kontot genom förenklad redovisning. För överförmyndarenheten är förmyndarskapen nästa stora projekt att ta

tag i. Enhetens uppfattning är att lagstiftningen och vad som i realiteten önskas stämmer inte alltid överens.

5. Sammanfattning av årets inspektion

Under aktgranskningen noterade länsstyrelsen en del återkommande brister och utdelade allvarlig kritik för hanteringen av akt 9206. En av de vanligaste förekommande bristerna har varit oordning i akterna, ofta i form av lösa blad eller avsaknad av diarienummer. Det förekom också en del onödiga gem och post it-lappar i akterna. Oordningen i akterna kommer att åtgärdas av överförmyndarenheten som ett särskilt projekt. Post it-lappar, gem och annat löst material ska rensas ut och det finns ett långsiktigt mål om att ha fullständigt digitala akter.

En återkommande brist av mer allvarlig art har varit omprövningen av förvaltarskap, som ofta enbart baseras på ställföreträdarens egen utsago. Någon närmare utredning eller prövning görs oftast inte av överförmyndarenheten. Det är viktigt att överförmyndaren är observant på förändringar i huvudmannens liv som kan tala för att ett förvaltarskap inte längre behövs. Det är viktigt att tänka på att den enskildes behov kan ändras över tid och att det därför måste göras noggranna årliga omprövningar av förvaltarskap.

Överförmyndarenheten har meddelat att de har vidtagit åtgärder för att ta fram bättre rutiner på dessa områden och ska säkerställa att tillräckliga resurser finns.

Tillsynen förklaras härmed avslutad.

Medverkande

Protokollet har upprättats av jurist Anna-Karin Alm och har granskats av jurist Helle Bryn-Jensen med enhetschef Daniel Eriksson som beslutande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till:

Kommunfullmäktige i Gävle kommun, gavle.kommun@gavle.se
JO, jokansli1@jo.se